1

אין אָנהייב האַרבסט איז עפּעס ווידער פֿאָרגעקומען צווישן מענדלען, וואָווע ביקס וווקסיקן און שיינעם בחור, און צווישן אסתּרן, דעם טויבנס צוויי און צוואַנציק־יאָריקן מיידל, וואָס איז אַ קעכין בײַם ביק געווען. מען האָט וועגן דעם גערעדט אין שטאָט בײַ די מאַרקקלייטן און בײַ וואָווע ביק אין דער גרויסער בײַטלמיל, ווו דער טויבער האָט אומעטום געשטופּט זײַנע אָנגעשטרענגטע פֿאַרשטאָפּטע אויערן און געקוקט מיט חשד אויף יעדן מענטשן, וואָס האָט נישט ווײַט פֿון אים אַ שמייכל געטאָן, און דאָך איז אים אַ שטיק צײַט נישט געראָטן אַ וואָרט כאַפּן.

מענדל האָט זיך נאָך אַלץ פֿריילעך געווערטלט מיט יונגע לײַטלעך מוכרי־תּבֿואהניקעס, וואָס האָבן אין מיל ווייץ געבראַכט, און זיי מיט אַן עלנבויגן אין דער זײַט געקיצלט:

— הער נאָר, דו, ווייסט, וואָס מאַקס נאָרדוי זאָגט?

און געמיינט האָט ער מיט דעם, ווי אַלע מאָל: „דו ווייסט, וויפֿל איז אין אַ רובל פֿאַראַן קאָפּיקעס?"

ס'איז אויף אים גאָר נישט קענטיק געווען.

אַליין איז ער נישט לאַנג מיט נײַע גלאַנצעדיקע שטיוול פֿון דער קרײַזשטאָט געקומען און, אַרומדרייענדיק זיך אין מילהויף, זיך אין זיי געשפּיגלט. אַלע מאָל האָט ער דאָרטן אָפּגעשטעלט דעם יונגן מילנער שולצן, און צו אים געווונקען: „ווי געפֿעלן זיי דיר, מײַנע שטיוול, האַ?"

און שולצן, דעם ערנסטן דײַטש, איז נישט נמאס געוואָרן אַלע מאָל כורעים פֿאַלן און די נײַע שטיוול אויף מענדלס פֿיס גלעטן.

אַזאַ גרויס געפֿיל האָט שוין שולץ אָט אין די גלאַנצעדיקע שטיוול געהאַט, און אַזאַ אײַזערנער יצר־הרע איז שוין אין אים פֿון טאָג צו טאָג צו זיי געוואַקסן. ער האָט זיך אַפֿילו נישט געפֿילט אָט דאָ, אויפֿן אָרט, בײַ מענדלען אַ שטיוול אַראָפּשלעפּן און אים אויף זײַנעם אַ פֿוס אָנמעסטן.

דאָס אַלץ האָט דער טויבער געזען דורכן פֿענצטער פֿונעם העכסטן מילשטאָק, ווו ער האָט דעמאָלט בײַ דער הייבמאַשין געאַרבעט, געזען בגנבֿה און זיך אַלע מאָל אַרומגעקוקט, צי עמעצער אַן אַרבעטער קוקט אים נישט נאָך.

אסתּר האָט אַלע טאָג מענדלען עסן פֿון שטאָט געבראַכט. נאָך דעם האָבן זי שולץ מיט מענדלען מיט די אויגן פֿון מילהויף אַרויסבאַגלייט; מענדל האָט געשוויגן און פֿאַרקלערטערהייט צוגעשמייכלט און שולץ, דער מילנער, האָט אויף אסתּרס פּלייצעס געווונקען און מענדלען דווקא אויף אַ מיאוסן מקום געקיצלט. און האָבן דאָס ערגעץ ווו אַרבעטערס פֿון מיל דערזען, אַזוי האָבן זיי באַלד שוין אַלע די מילפֿענצטער באַקלעפּט: „אַנו לאָז, לאָז נאָר"...

אים, דעם ברייטביינקן טויבן, מיטן איבערגעשראָקענעם, אָנגעשטרענגטן פּנים, האָט דאָס אַזוי געשטאָכן און אַזוי שטאַרק האָט זיך אים געוואָלט וויסן וועגן וואָס די אַרבעטערס לאַכן. איז ער אָבער מוראדיק טויב געווען און געשעמט האָט ער זיך שוין פֿאַר יעדן מענטשן און פֿאַר זיך אַליין, קיינעם אין די אויגן נישט געקאָנט קוקן און אַלץ געטראַכט וועגן מענדלס און שולצעס בשותּפֿותדיקער עבֿירה, וואָס זיי האָבן אַמאָל געהאַט מיט אַ טראָגעדיקן פּויערשן מיידל פֿונעם נאָענטן דאָרף ריבניצע.

זיי האָבן דאָך טאַקע דעמאָלט דאָס פּויערשע מיידל ערגעץ אויף אַ צײַט משלח געווען.

נאָך דעם האָט אים איין מאָל אין אַ ווינקל געטראָפֿן יאָסעלע באַבצים, דער אויסגעדאַרטער כפֿול־שמונהדיקער מיל־נאמן, און צו אים עפּעס לאַנג אין אַ טויבן אויער אַרײַנגעשריען. ער האָט

געהערט אַ וואָרט איבער ציינער און דאָך האָט ער צו יאָסעלען אַלע מאָל מיטן קאָפּ געשאָקלט: „יאָ, יאָ, ער הערט".

אַזאַ שעמעוודיקע טבֿע האָט ער, דער טויבער, שוין געהאַט, געשאָקלט צו מענטשן מיטן קאָפּ און זיי פֿאַרזיכערט: „יאָ, וואָס זשע דען, ער הערט נישט?"

צוויי וואָכן כּסדר האָט ער יאָסעלעס אָפּגעריסענע ווערטער ביי זיך אין טויבן קאָפּ געהאַלטן און ערשט נאָך דעם די מעשׂה אַקאָרשט אָנגעהויבן פֿאַרשטיין: אַ מעשׂה מיט צוויי אָפּגעזאָגטע מיל־אַרבעטערס, וואָס האָבן מענדלען געוואָלט אויספּאַטשן און אין די פֿינצטערע אָוונטן אַרומגעשנאָרעט דאָרטן, נעבן ביקס שטוב. האָבן, הייסט דאָס, אָט די צוויי אַרבעטערס עפּעס באַמערקט... ער האָט נאָך אַלץ נישט געוווּסט, וואָס די אַרבעטערס האָבן באַמערקט, אָפּגעשטעלט יאָסעלען נעבן מיל און צו אים מיט דער האַנט אַ מאַך געטאָן: „וואָס זאָל דאָס טאַקע באַדייטן, אָט די מעשׂה מיט מענדלען און מיט אסתּרן?"

דאָס האַרץ האָט דעמאָלט אונטער זיין ברייטביייניקער ברוסט אַזוי שטאַרק געקלאַפּט, און געאָטעמט האָט ער מיט לאַנגע, שווערע אָטעמס. ס'איז אים געווען אַ בזיון פֿאַר יאָסעלען. „זי האָט אים ליב — האָט צו אים יאָסעלע אויפֿן טויבן אויער געשריִען — זי, אסתּר, האָט אים, דעם ביקס בחור, ליב".

— זי האָט אים ליב? — האָט ער ביי יאָסעלען שטיל איבער־געפֿרעגט.

ס'האָט זיך אים געדאַכט, אַז דער אויסגעדאַרטער כּפֿול־שמונה־דיקער יאָסעלע שטיפֿט, האָט ער דאָס מויל געעפֿנט און געלאַכט: „הע, הע, הע..."

קיין קול האָט מען פֿון אים נישט געהערט, נאָר אַ מאָדנעם ווילדן ברום, וואָס האָט זיך געריסן פֿון זיין פֿונאַנדערגעצויגענעם מויל. זיינע בלייקאָלירענע אויגן האָבן געקוקט אַזוי שפּאָטיש און משונה. ערשט נאָך דעם, ווען ער האָט באַמערקט, אַז יאָסעלע רעדט ערנסט, האָט ער גענומען ריידן אויף זיין טויבן אָפּגעריסענעם

שטייגער, מאַכנדיק נישט קיין אויסגעאַרבעטע העוויות מיט איינער אַ קיילעכדיק איינגעבויגענער האַנט און רייסנדיק מיט געוואַלט איינציקע ווערטער פֿון זיין ברייטביינערדיקער און קרעפֿטיקער ברוסט: „אָט זאָל זי ביי אים, דעם טויבן, אַ פֿרעג טאָן... ער קאָן זיי דאָך אויסגעבונדן, דעם ביק מיט זיין בן... אַ שפּילכל?! צוואַנ־ציק יאָר אַרבעט ער שוין ביי זיי אין מיל".

— און זאָל שוין יאָסל זאָגן, ער ווייסט דאָך, האַ?

יאָסעלע האָט מיט זיין באַזאַפּטיקט קעפּל געשאָקלט: „ער ווייסט. פֿאַר וואָס דען זאָל ער נישט וויסן?"

און אים, דעם טויבן, האָט זיך אַזוי שטאַרק געוואָלט געוויר ווערן, וואָס זאָגן דערויף מענטשן, געזונטע, נישט קיין טויבע מענטשן. ער איז געגאַנגען אויפֿן וועג פֿון מיל און צו זיך אַליין מיט די הענט געמאַכט: „אָט, ווען אין בײדע זייטן פֿון זיין גרויסן קאָפּ הענגען נישט, ווי צוויי שמאַטעס, קיין צוויי גרויסע און טויבע אויערן, וואָלט ער כאַפּן דאָ אַ וואָרט און דאָרטן אַ וואָרט"...

אין זינען האָט ער געהאַט: אַריינגיין אַ מאָל צו איר אַהין, צום ביק אין קיך, און איר דאָרטן אַ נייטיק וואָרט זאָגן. נאָר פּונקט אין יענער צייט האָט זיך מיט אים אַליין דאָס וויסטע אומגליק געטראָפֿן. ס'איז אים שוין, אַ פּנים, אַזוי געווען באַשערט.

2

געשטאַנען זיינען דעמאָלט קורצע און ווייגעדיקע חשוון־טעג. נאַריש פֿאַרמרה־שחורהטע הימלען האָבן געמאַכט פּיסקעס און גע־וויינט, אויף דער נאַסער און שוואַרצער ערד קוקנדיק, כּבֿיכול אַ גוסס באַקלאָגט: „ווייִ איז אונדז... וואָס איז פֿון דיר געוואָרן..."

און דאָרטן, אין איינזאַמען טאָל, וואָס אַרויס דער שטאָט, האָבן שוין ביים ביק אין מיל אַ קיילעכדיקן מעת־לעת די עלעקטרישע לאַמטערנעס געברענט, זיך טאָג־און־נאַכט געלויכטן אין טיפֿעניש פֿונעם גרויען נעפּל און ווי אויסגעמאַטערטע געלע אויגן געוווּנקען

צו דער נאָענטער חשוונדיק־געפֿאַלענער שטאָט: „מיר מאָלן מעל... מיר מאָלן מעל...“

אין פֿײַכטן נעפּל איז די פֿירשטאָקיקע מיל אײַנגעהילט געווען. רויִק, ווי פֿאַרקלערט, האָט זי געברומט איר אוראַלטן מאָנאָטאָנישן ברום און זיך געטרייסלט צוזאַמען מיט אירע פֿערציק מענטשן, אַרבעטערס. צווישן גערויש און טומל האָבן מענטשן געאַרבעט מעכאַניש און ערנסט שטום, ווי די מאַשינען און רעדער, וואָס האָבן זיך אַרום זיי געדרייט, נישט גערעדט און נישט געקלערט, גלײַך ווי בײַ זיי אין מוח וואָלטן געלעגן די גרויסע געפּאַקטע מיט ווייץ מילשאָפּן און בײַ זיי דעם שׂכל אָפּגענומען: „די שאָפּן זײַנען אַזוי ענג מיט ווייץ געפּאַקט... אַ ברירה האָבן זיי? מען מוז מאָלן!“

נאָר זעלטן ווען האָט דער מילגערויש אַ פּלוצלינגן ציטער געטאָן און זיך מיט אַ טרויעריקן בת־קול דורכגעשניטן: „סטאָפּ!... סטאָפּ!...“

נאָר קיינער האָט זיך אויף דעם נישט אָפּגערופֿן, און געדאַכט האָט זיך שוין, אַז דאָס בת־קול איז אַ ווײַטס און פֿאַרלוירנס, פֿאַרבלאָנדזשעט געוואָרן אַהער, אין אַ פֿרעמדער אומבאַקאַנטער וועלט, זוכט עמעצן און קען נישט געפֿינען.

אַ באָרוועסער, מיט אַ גלײַכגילטיקן שטויביקן פּנים, איז דער טויבער געזעסן אין דער אָנגעלאָדענער הייבמאַשין און זיך אַראָפּגעלאָזן פֿונעם פֿערטן שטאָק. עמעצער האָט פֿאַרבײַלויפֿנדיק עפּעס אויף דער הייבמאַשין באַמערקט און גענומען שרײַען מיט שרעקלעכע און ווילדע קולות: „שטעלט־אָפּ! שטעלט־אָפּ!“

בײַם טויבן אין האַרצן האָט זיך עפּעס אָפּגעריסן, געשווינד אַרײַנגעגאָסן זיך אין מוח און דאָרטן אַ בליץ געטאָן מיט אַן איבערגעשראָקענעם געדאַנק: „די שטריק... די שטריק האָט געפּלאַצט“...

מיט אַ נערוועזער שנעלקייט האָט ער זיך אָנגעכאַפּט מיט ביידע הענט פֿאַר דער איבערגעבליבענער גאַנצער שטריק. ער האָט זיך

אַזש אָנגעהויבן וווּנדערן: „צי דען וועט ער אין אמתן פֿון אַזאַ הויכקייט אַראָפּפֿאַלן?!“

נאָר אין דער זעלביקער צײַט האָט אים שוין מיט כּוח אַ שלײַדער געטאָן אין אַ זײַט. ער האָט געפֿילט, אַז ער פֿאַלט, און דאָך האָט זיך אים געדאַכט, אַז עמעצער באַדויערט אים און שעפּטשעט אין איינעם פֿון זײַנע טויבע אויערן: „צו שפּעט... צו שפּעט...“

קיין מאָל האָט ער, דער טויבער, אַזאַ שטיל קול נישט געהערט, זיך איבערגעשראָקן און צוגעשלאָסן די גרויסע בלײַקאָלירענע אויגן. שפּעטער, ווען ער האָט די אויגן צוריק געעפֿנט, זײַנען שוין אַרום אים געשטאַנען פֿיל שטויביקע אַרבעטערס, זיך אָנגעבויגן צו אים און געשריִען אין זײַנע טויבע אויערן: „ווּ, ווּ טוט וויי?“

מיט אַ בלאַסן, כמעט טויטן פּנים איז ער אויף דער פּאָדלאָגע געלעגן און אַפֿילו קיין כּוח נישט געהאַט אָנצוווײַזן אויף דער פֿאַרווונדעטער לאָפּעטקע און העכער, אויף דער זײַט. נאָך דעם האָט מען אים אָפּגעטראָגן אין זײַן קליין שטיבל, וואָס אין שמאָלן קלויזגעסל. דער טאַנדעטניק מיט דער טאַנדעטניטשקע, וואָס האָבן בײַ אים אין די צוויי חדרים געוווינט, האָבן נישט געלאָזט, מען זאָל אים בײַ זיי לייגן. האָט מען אים געלייגט אין אַלטן הילצערנעם בעט, וואָס אין קיך.

*

דער צווייפּנימדיקער יאָסעלע באַבציס האָט בײַ זיך אין באָזאָפּטיקן קעפּל נאָך אַלץ חניפֿהדיקע המצאהלעך געהאַט: זיך פֿאַרמענדלען אין די אויגן אַ מבֿטלדיקן קראַץ געטאָן און די מעשׂה מיטן טויבן צו נישט געמאַכט:

— אַן אומגליק אַ גרויסער... דער רוח וועט אים נישט נעמען, דעם טויבן.

און נאָך דעם געקומען צום טויבן אין קיך און אין זײַנע אויערן געשריִען:

— וואָס זשע? געזונטערהייט האָט ער געקלערט פֿון ביקס ידים אַרויס?

און צוליב וואָס האָט אים אָט דער צווייענדיקער חניפֿה־גאַנג געניצט? אים אַליין האָט דאָך שוין אַמאָל דער ביק חושד געווען אין אַ מיאוסער גנבֿה. איין מאָל, ווינטער, האָט ער אים אַפֿילו אַראָפּגעשלײַדערט מיט אַלע כּוחות פֿון די שטיינערנע מילטרעפּ, אַזוי, אַז ער, דער אויסגעדאַרטער יאָסעלע, האָט זיך אויף טויט איבערגעשראָקן, זיך אָנגעכאַפּט פֿאַרן שפּיציקן בלוט־פֿליסנדיקן נעזל און געכליפּעט ווי אַ יִידענע:

— אוי!... מײַן קאָפּ!... ער האָט מיר דערהרגעט, מײַן קאָפּ...

אפֿשר האָט זיך אים אַליין שוין אויך אײַנגעגעסן דאָס חניפֿהדיקע לעבן, און געוואָלט האָט ער שוין זײַן לײַטישער און אמתער, נאָר נישט געקאָנט, און כאָטש געפֿונען פֿאַר נייטיק דעם טויבן אַ גוט וואָרט זאָגן: „ס׳וועט אים גאָר נישט זײַן, לחלוטין גאָר נישט. ער דאַרף זיך נאָר איבערליגן, די לאָפּעטקע מיט דער ריפּ אויסוואַרעמען”...

האָט אָבער דער טויבער קיין חכמות נישט פֿאַרשטאַנען און מרה־שחורהדיק נאָכגעשאָקלט: „גוט, גוט. ער וועט זיך איבערליגן”.

אַליין האָט ער שוין, דאַכט זיך, נישט געקלערט, נישט וועגן לעבן און נישט וועגן טויט. געלעגן אין בעט מיט אַ גלײַכגילטיקן און בלאַסן פּנים און זיך אַלץ נישט געקאָנט מסיח־דעת־זײַן פֿונעם אומעטיקן געדאַנק: „אַראָפּגעפֿאַלן... פֿונעם פֿערטן שטאָק אַראָפּגעפֿאַלן”...

ס׳איז אים שוין, דאַכט זיך, אַלץ איינס געווען, צי ער וועט אַ מאָל פֿונעם בעט אויפֿשטיין, צי ניין.

נאָך דעם איז איין מאָל צו אים געקומען אסתּר. געקומען אַ שלאַנקע און פֿרישע מיט אַ נײַעם און שוואַרצן האַרבסטרעקל און נאָך מיט נײַערע און שוואַרצערע ערנסטע אויגן. אַ ווײַלע איז זי נעבן זײַן בעט דערשטוינט און פֿאַרחלומט געשטאַנען, זיך אַפֿילו געהאַלטן מיט אַ פֿינגער פֿאַר דער גאָמבע און אים פֿאַרקלערטערהייט באַדויערט: „אַ תּכלית, אַ שיינער תּכלית איז פֿון דיר געוואָרן”...

זי האָט זיך אײַנגעבויגן צו אים, אַ פּנים געוואָלט עפּעס אַרײַנשרײַען אין זײַן טויבן אויער, נאָר זיך נישט אײַנגעהאַלטן און זיך פֿונאַנדערגעוויינט אויפֿן קול. דעם קאָפּ האָט זי אַלץ טיפֿער און טיפֿער אײַנגעגראָבן אין די שמאַטעס, וואָס נעבן זײַן ברוסט, געכליפּעט און געוויינט. אוממעגלעך איז געווען צו וויסן וועמענס אומגליק זי באַוויינט: זײַנעם, דעם צו בעט געפֿאַלענעם טויבנס, אָדער גאָר איר אייגענעם, דעם געהיימען און אומבאַקאַנטן, ווי יענע פֿינצטערע האַרבסטנאַכט, וואָס אין איר האָבן די צוויי אָפּגעזאָגטע אַרבעטערס נעבן ביקס שטוב אַרומגעשנאָרעט און עפּעס באַמערקט.

דער טויבער האָט געקוקט אויף איר מיט זײַנע גרויסע בלײַקאָלירענע אויגן און געוואָלט זאָגן עפּעס אַ נייטיק, זייער נייטיק וואָרט. אַ מטושטשדיקס און פֿאַרעמלאָז האָט דאָס וואָרט לאַנג אַרומגעשוועבט אין זײַן קאָפּ: „יאָ, דער עיקר: זאָל איר דער קאָפּ אין דער לופֿט נישט פֿלִיען, אָ!”

ער האָט שוין אַפֿילו געהאַט דאָס מויל געעפֿנט און אַ האַנט אויסגעבויגן. נאָר אסתּר איז שוין פֿונעם בעט אויפֿגעשטאַנען און גענומען דאָס האַרבסטרעקל פֿאַרקנעפּלען. זי האָט פּאַמעלעך און טרויעריק מיטן קאָפּ געשאָקלט, מרה־שחורהדיק אָפּגעזיפֿצט און אַפֿילו אַ יאָושדיקן טשמאָקע געטאָן מיטן מויל, גלײַך ווי זי וואָלט מיטן טשמאָקע וועלן זאָגן: „אויך אַ טאַטע... מישטיינס געזאָגט... וועמענס עצות זי וועט דאָ אויסהערן”...

*

טאָג־און־נאַכט האָט שוין נאָך דעם געגאָסן דער רעגן, געגאָסן אַ רעגלמעסיקער און סתּם פֿאַרעקשנטער, גלײַך ווי עמעצער וואָלט אים בעטן, ער זאָל אויפֿהערן און ער וואָלט נישט פֿאָלגן און אויף צו להכעיס זיך חזרן:

„וויל איך אַזוי... וויל איך אַזוי... וויל איך אַזוי...”

ברודיקע האַרבסטטרערן זײַנען גערונען איבער די נאַסע פֿאַרב־

לאָזע שויבן, זיך געשלענגלט פּאַמעלעך און פֿויל און ענדלעך אײַנגעזונקען אין די אײַנגעהויקערטע און נאַסע קיכוועגנט.

ווער האָט די טרערן באַדאַרפֿט?

אַלץ איז אַרום געווען אַזוי ברוגז און בייז, אַפֿילו דער אײַנגעהויקערטער און אָפּגעקראָכענער באַקאַויוון, וואָס האָט דעם טויבן טאָג און נאַכט גלײַך אין פּנים געקוקט.

אַזוי שטום איז אַרום געווען. דעם טויבן איז אַזש אַ חידוש געווען:

„פֿלעגט ער דאָך אַמאָל דערהערן, ווי בײַם טאַנדעטניק קלאַפּט די ניימאַשין“.

גאַנצע שעהען איז ער געזעסן אויפֿן בעט מיט אַראָפּגעהאַנגענע פּיס, אַ מרה־שחורהדיקער און שווײַגנדיקער. און געוואָרפֿן בקשה־אויגן אויף דער טאַנדעטניטשקע, וואָס איז אַלע מאָל אין קיך אַרײַנגעקומען און זיך אין באַקאַויוון מיטן נאַסן האָלץ געפּאָרעט.

אַזאַ קלייניקייט האָט ער זי געהאַט צו בעטן, און דאָך האָט זיך זײַן בלאַס אויסגעמאַטערט פּנים, ווי בײַ אַ בעטלער פֿאַרקרימט:

„אָט ווען זי וויל נאָר אַ פּאָר ווערטער צו אים אין טויבן אויער אַרײַנשרײַען, וואָלט ער הערן אויף וויפֿל ער איז טויבער געוואָרן“.

איז אָבער די טאַנדעטניטשקע אַזאַ פֿאַרשאָלטענע שלאַנג געווען. אַלע מאָל איז זי נעבן זײַן בעט דורכגעגאַנגען, זיך אַפֿילו אָנגערירט אין זײַנע אַראָפּגעהאַנגענע פֿיס און אַפֿילו איין מאָל אים נישט מזכּה געווען מיט קיין בליק. אַזאַ שלעכטע איז זי שוין געווען, אָט די אײַנגעדאַרטע טאַנדעטניטשקע, און איר אויפֿמערקזאַמקייט האָט ער שוין נישט געקענט צו זיך צוציִען אַפֿילו מיט זײַן בעטלערישן פֿאַרקרימטן פּנים.

אָט, ווען ער שטעלט איר אַ פֿיסל אונטער און פֿאַרהאַלט זי נעבן זיך, וואָלט זי אַזש אַ ציטער געטאָן פֿאַר שרעק און וואָלט זיך געחידושט:

„זע נאָר, ער לעבט נאָך, דער טויבער?!“

ס׳האָט אים פֿאַרדראָסן אויף דער טאַנדעטניטשקע, האָט ער שוין אויף איר מיט בייזע אויגן געקוקט און פֿאַר כּעס עפּעס אונטערגעברומט. אַזוי פֿלעגט ער אַמאָל בייז קוקן און אונטערברומען אויף זײַן ווײַב לאה. זי פֿלעגט זיך דעמאָלט אויף צו להכעיס אין די קליידער שלאָפֿן לייגן, און ער פֿלעגט דערפֿאַר די שיסל פֿונעם טיש אַ כאַפּ טאָן און זי מיט אַ מאָל אויף דער ערד אַ שלײַדער טאָן.

אסתּר איז איין מאָל אַרײַנגעקומען און זיך לאַנג געקריגט פֿאַר אים מיט דער טאַנדעטניטשקע, און ער איז געלעגן אין בעט, גאָר נישט געהערט און שוין ווידער געטראַכט וועגן יענעם ערנסטן און וויכטיקן וואָרט, וואָס ער האָט זײַן אסתּרן באַדאַרפֿט זאָגן. דאָס וואָרט האָט זיך לאַנג בײַ אים אין טויבן קאָפּ געדרייט און ענדלעך אַרויס אַ ווייכס און נאַרישס, נישט דאָס, וואָס ער האָט געקלערט: „אָ, זעסטו, ווען זי, דײַן מאַמע לשלום, לעבט“...

אַרויסגעזאָגט האָט ער דאָס אַזוי האַרט און שווער, און דאָך האָבן זיך שוין זײַנע אויגן באַלד אָנגעהויבן שעמען פֿאַר זיך אַליין און פֿאַר איר, דער שלאַנקער און אויפֿגערעגטער, וואָס האָט שוין נישט געדענקט סאַראַ פּנים איר יאָרן לאַנג געשטאָרבענע מוטער האָט געהאַט. זי האָט אויף אים מיט אַזאַ וווּנדער געקוקט, גלײַך ווי זי וואָלט בײַ אים וועלן פֿרעגן: „צו וואָס ניצט זי איר איצט, אָט די געשטאָרבענע מאַמע, וואָס אויפֿן אַלטן בית־עולם?“

זי האָט אַרויסגענומען פֿון טאַש אַ שטיקל פּוטער־געבעקס און אים געגעבן. האָט ער דאָס פֿאַרזוכט, דערפֿילט דעם געשמאַקן טעם און גענומען דאָס אַרומקוקן: „דער בּיק ווייסט, וואָס גוט איז“.

און פּלוצעם איז דער געדאַנק, מיט וועלכן ער האָט זיך לאַנג אַרומגעטראָגן, אויסגעפֿורעמט געוואָרן אין די נייטיקע ווערטער:

„ס׳איז קרום... אָט דאָס, וואָס די אַרבעטערס האָבן דעמאָלט בײַ נאַכט געזען...“

— און וואָס נאָך?

ער גלייבט זיי נישט, נישט דעם ביק און נישט דעם בן זײַנעם.

ער גלייבט זיי לחלוטין נישט.